

<https://doi.org/10.15407/econlaw.2024.02.064>

УДК 346

Анастасія МАЛІНОВСЬКА, адвокат, аспірант
Державна установа «Інститут економіко-правових досліджень
ім. В.К. Мамутова Національної академії наук України»

 orcid.org/0000-0001-9981-5856

ЩОДО ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ ПРОЯВЛЕННЯ НАЛЕЖНОЇ ОБАЧНОСТІ У ВИБОРІ КОНТРАГЕНТІВ

Ключові слова: належна обачність, вибір контрагентів, господарська діяльність, ознаки, законодавство.

Розглянуто концепцію належної обачності у виборі контрагентів, що є важливим аспектом управління бізнес-ризиками та забезпечення правової безпеки. Проаналізовано основні ознаки проявлення належної у виборі контрагента. На підставі аналізу законодавства та наукової літератури уточнено перелік і зміст таких ознак, як-то: обмежене коло суб'єктів цих відносин; сфера виникнення та здійснення; урегульованість цих відносин за допомогою господарсько-правових норм; систематичність та довготривалість; особливий зміст та об'єкт. Додатково наголошено на необхідності врахування попередньої ділової репутації потенційного контрагента та оцінці його фінансової стійкості як чинників проявлення належної обачності. У статті також розглянуто важливість проведення детального аналізу ринку та конкурентного середовища для зменшення ризиків під час вибору контрагентів. Наочні приклади та практичні рекомендації, запропоновані автором, сприяють підвищенню рівня свідомості суб'єктів господарювання щодо належної обачності та правильного вибору контрагентів. З урахуванням розглянутих ознак уточнено визначення поняття проявлення належної обачності у виборі контрагента, запропоновано закріплення цього поняття в Господарському кодексі України.

Вступ. Проявлення належної обачності у виборі контрагента як вид господарських відносин, що виникають у процесі здійснення суб'єктами господарювання господарської діяльності, є багатограним явищем, що має значний вплив на порядок здійснення цієї діяльності та її результати.

Однією з основних ознак такого виду господарської діяльності, як підприємництво, є націленість на отримання прибутку, а не-

Цитування: Маліновська А. Щодо визначення поняття проявлення належної обачності у виборі контрагентів. *Економіка та право*. 2024. № 2. С. 64–74. <https://doi.org/10.15407/econlaw.2024.02.064>

комерційної господарської діяльності — досягнення певної мети її здійснення (наприклад, соціальних результатів, регіонального розвитку тощо). Водночас на отримання прибутку, досягнення певних неприбуткових результатів, здійснення комерційної та некомерційної господарської діяльності впливає ряд чинників. Це і належне викладення і у подальшому виконання умов господарських договорів їх сторонами, і націленість всіх сторін договору на його фактичну реалізацію, і ефективно побудована система взаємовідносин між різними суб'єктами господарювання та структурними підрозділами одного суб'єкта господарювання. Саме тоді перехід до ринкової економіки підвищує актуальність питань ведення бізнесу, підприємництва, економічних методів управління, створення комерційних організацій. Окрім цього, безліч трансформаційних процесів на рівні регіонів та держави зумовлюють розвиток публічно-приватного партнерства, реалізацію некомерційних програм різної спрямованості. Усе це підкреслює важливість розвитку партнерських відносин у сфері господарювання, визначає необхідність проведення відповідних перетворень, спрямованих насамперед на розвиток господарської діяльності, зокрема і в частині проявлення належної обачності у виборі контрагентів. Тому з огляду на те, що ефективне провадження господарської діяльності багато в чому залежить від стану законодавства, яке регулює відносини, що виникають у зв'язку з її організацією та здійсненням, необхідно за допомогою правового регулювання розробити підхід до визначення належної обачності у виборі контрагента та місця цих відносин у процесі здійсненні господарської діяльності.

Значний розвиток видів господарської діяльності і пов'язаних з нею взаємовідносин є одним із чинників, що зумовлює необхідність впровадження умов, які сприяють її належному здійсненню сьогодні, зокрема, і щодо проявлення належної обачності у виборі контрагентів. Однак успішне проявлення належної обачності у виборі контрагентів багато в чому залежить від правильної інтерпретації цього явища, чому сприяє закріплення у законодавстві його визначення.

Постановка завдання. Аналіз практики проявлення належної обачності у виборі контрагентів показує, що відсутність визначення

цього явища, яке відображає його господарсько-правові аспекти, призводить до відсутності його застосування, різкого зниження його результативності, нівелювання значення, а подекуди і недосягнення результатів господарської діяльності, виникнення спорів між суб'єктами господарювання з питань виконання господарських договорів, програм соціального розвитку, сплати податків тощо.

Нині визначення поняття проявлення належної обачності у виборі контрагентів не закріплено жодним нормативно-правовим актом, а тому не розкрито і зміст цього явища. Водночас в українське законодавство у 2020 р. у межах реалізації податкової реформи введено поняття «належна податкова обачність»: Законом України від 16.01.2020 № 466-IX «Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо вдосконалення адміністрування податків, усунення технічних та логічних неузгодженостей у податковому законодавстві» внесено зміни до ст. 112 Податкового кодексу України, які покладають на податковий орган обов'язок довести вину платника податків у виникненні податкового правопорушення через «недостатні вжиті ним заходи у зв'язку з неналежною обачністю у діяннях платників». Це означає, що добросовісним суб'єктам господарювання під час розгляду податкових спорів необхідно подбати про підготовку доказової бази, яка підтверджувала б прояв ним належної обачності у виборі контрагента. Значення вказаних змін полягає у тому, що належна податкова обачність повинна бути єдиною законною підставою для отримання податкової вигоди. Саме тоді, аналізуючи вказану вище статтю, можна зробити висновок, що поняття «належна податкова обачність» вужче поняття «належна обачність», оскільки характерно винятково для податкових взаємовідносин, передбачених ст. 1 Податкового кодексу України.

Аналіз наукової літератури вказує, що питання проявлення належної обачності у виборі контрагентів порушувалось, однак фахівці різних напрямів не досягли єдиної думки щодо його визначення. Так, значну увагу вчені приділили питанню проявлення належної обачності під час вибору контрагентів у розрізі здійснення фінансового моніторингу установами банківської сфери. Наприклад, Ю.С. Попович розглядає проявлення належної обачності як оцінку ризиків, пов'язаних із відми-

ванням доходів, отриманих злочинним шляхом, банківськими установами для того, щоб сфокусувати свою увагу на тих клієнтах і трансакціях, які потенційно позиціонують себе як найризикованіші з точки зору відмивання коштів [1]. Окремі науковці, зокрема І.М. Ткачук [2], А.О. Касич [3], досліджують поняття перевірки благонадійності фінансового стану компанії — *due diligence* — та юридичний аудит, стверджуючи, що ототожнювати й прирівнювати їх є не коректним, оскільки обстеження певної інвестиційної угоди на практиці передбачає ще додаткове вивчення питань щодо техніко-економічного обґрунтування, маркетингових досліджень, аналізу документів та інформації на предмет їх достовірності, та визначають, що результати проведення *due diligence* не можуть слугувати основним підґрунтям рішення інвестора щодо доцільності придбання компанії.

Аналізуванню поняття проявлення належної обачності з метою забезпечення податкової обачності у процесі вирішення спорів суб'єктів господарювання з податковими органами займалися такі вчені: В. Мороз [4], В. Козлова [5] та ін. Окремі дослідники, зокрема О.Г. Бірюк, вважають, що проведення перевірки контрагентів суб'єктом господарювання базується на використанні ризик-орієнтованого підходу для розуміння, виявлення та оцінки ризиків в господарській діяльності, а також вживанні виважених і необхідних заходів щодо управління ризиками, що сприяє мінімізації їх впливу на результати господарської діяльності підприємства [6]. О.В. Макух розглядає проявлення належної обачності платником податків під час вибору контрагента та укладенні з ним договорів крізь призму порушень податкового законодавства, а також стверджує про її необхідність, оскільки від цього залежатиме подальше фактичне виконання таких договорів, адже добросовісність платника податків розкривається саме через розумну обачність й навпаки — розумна обачність є своєрідною складовою принципу добросовісності [7]. З огляду на концепцію забезпечення економічної безпеки підприємств, науковці, зокрема О.В. Мардар, Ю.В. Шамарін, досліджують питання проявлення належної обачності і як певного переліку дій суб'єктів господарювання, а водночас такі спроби стосуються винятково економічних аспектів господарської діяльності, що не дає

змоги розглядати їх як загальноприйнятий господарсько-правовий підхід [8]. Окремі вчені у своїх дослідженнях приділяють увагу і певним характеристикам соціальної спрямованості проявлення належної обачності у виборі контрагентів, що пов'язане з досягненням певних соціально-економічних, містобудівних, регіональних чи загальнодержавних результатів. Наприклад, А.Є. Санченко, розглядаючи систему зв'язків «людина — економіка — екологія», розкриває зміст належної обачності через екологічний аспект господарської діяльності та права людини [9]. О. Уварова в межах дослідження концепції бізнесу і прав людини торкається питання проявлення належної обачності через відповідальне управління бізнесом, коли компанія не повинна зумовлювати конфлікти й порушення прав людини, або сприяти їх виникненню для чого має докласти всі можливі зусилля, щоб добросовісно пересвідчитися у тому, що його контрагенти не порушують права людини, наприклад, під час вироблення продукції, яку такий суб'єкт надалі використовує у своїй діяльності [10].

Водночас у наукових дослідженнях не визначено поняття проявлення належної обачності у виборі контрагентів та не було враховано господарсько-правові аспекти цього явища, пов'язані з укладанням та подальшим виконанням господарських договорів, умовами здійснення чи підставами для підтвердження.

З огляду на це, дослідження питання визначення поняття проявлення належної обачності у виборі контрагентів є актуальним. **Метою** статті є визначення поняття проявлення належної обачності у виборі контрагентів.

Результати дослідження. Для визначення поняття проявлення належної обачності у виборі контрагентів необхідно звернути увагу на те, що відносини, які виникають в суспільстві на державному чи регіональному рівнях, потребують певного правового регулювання з метою встановлення правил, які б забезпечували їх належну реалізацію. Саме встановлення та забезпечення соціального порядку є показником цивілізованого розвитку суспільства [11, с. 136—146]. О.А. Котенко під час дослідження питання правового регулювання в контексті дії права зазначив, що правове регулювання — це регламентація суспільних відносин засобами загальнообов'язкових правил поведінки, заснованих на них приписів індивідуального

значення, що забезпечуються у необхідних випадках державним примусом [12, с. 1]. Н.М. Оніщенко визначав, що процес регулювання спрямований на широке коло суб'єктів суспільних відносин (держава, нації, організації, органи держави, громадяни, апатриди, біпатриди) [13, с. 3—8]. Тобто з наведеного зазначимо, що першочерговим є факт виникнення відносин, надалі встановлення правил для їх здійснення, і наостанок застосування норм права до цих відносин у процесі їх здійснення. Водночас, враховуючи відсутність законодавчого регулювання проявлення належної обачності у виборі контрагенті, особливістю цих відносин можна обґрунтовано вважати те, що після виникнення вони спочатку були окреслені в правозастосовній практиці державних судових органів для регулювання наявних взаємовідносин між суб'єктами господарювання та державними податковими органами з метою вирішення спорів щодо сплати податків під час здійснення господарської діяльності. На підтвердження цього Вищий адміністративний суд України ще 2015 р. зазначив, що «... підприємницька діяльність здійснюється суб'єктом господарювання на власний ризик, а відтак, у господарських правовідносинах учасники господарського обороту повинні проявляти розумну обачливість, адже наслідки вибору недобросовісного контрагента покладається на таких учасників. Так, належна податкова обачність, як законна передумова отримання податкової вигоди, з якої випливає, що сумлінним платникам податку необхідно подбати про підготовку доказової бази, яка б підтверджувала прояв належної обачності при виборі контрагента» [14]. В іншій ухвалі Вищий адміністративний суд України зазначив, що «...факт допущення порушень контрагентами платника податків при сплаті своїх податкових зобов'язань сам по собі не є доказом недобросовісності платника податків. Разом з тим, Вищий адміністративний суд України акцентує увагу на тому, що за умови доведеності податковим органом, що платник при укладенні правочинів та виконанні господарських операцій діяв без належної обачливості та, виходячи з обставин такого укладення та виконання, знав або повинен був знати про порушення, допущені контрагентами, податкова вигода за такими операціями має бути визнана необґрунтованою... Адже хоча

з огляду на принцип індивідуальної відповідальності платника у сфері податкових правовідносин платник не є відповідальним за протиправні дії третіх осіб, що перебувають поза межами його впливу та контролю, однак несприятливі наслідки недостатньої обережності у підприємницькій діяльності мають покладатися на особу, якою були укладені відповідні правочини, та не можуть бути перенесені на бюджет шляхом зменшення податкових зобов'язань та здійснення необґрунтованих виплат з бюджету» [15].

Такі висновки, за визначенням суду, базуються на аналогічній правовій позиції Верховного Суду України, що висловлена останнім у своїй постанові по справі № 10/91 ще 15.06.2010 [16] та рішенні Європейського суду з прав людини «Булвес АД проти Болгарії» від 22.01.2009, яке було зосереджено на питанні правомірності відображення суб'єктом господарювання у податковому обліку наслідків господарських операцій. У вказаному рішенні зазначено, що суб'єкт господарювання не має нести відповідальності за зловживання, вчинені його контрагентом, якщо він не знав про такі зловживання і не міг про них знати [17].

Сьогодні судові органи підтримують висловлені раніше позиції, що підтверджує усталеність практики щодо доцільності проявлення належної обачності у виборі контрагента. Наприклад, у постанові від 25.09.2019 у справі № 823/530/15 Верховний Суд дійшов висновку, що у розглянутому питанні потрібно зважати на обставини, що свідчать про те, що платник податків:

- був чи міг бути обізнаний щодо протиправної діяльності його контрагента, що полягає у незаконній мінімізації податкових зобов'язань, зокрема у створенні штучних підстав для збільшення валових витрат та/чи податкового кредиту;
- діяв без належної обачності чи обережності під час вибору контрагента, який не виконує податкового обов'язку за встановлених обставин, що спростовують реальність господарських операцій [18].

Верховний Суд у постанові від 20.05.2021 по справі № 826/16627/18 розглядає питання щодо перевірки контрагента до укладання договору щодо необхідності знати про наявність у нього матеріальних та трудових ресурсів, фігурування його посадових осіб у кримінальних

провадження та встановлення у них ознак фіктивності, оскільки, коли суб'єкт господарювання не з'ясував, чи є у представника контрагента відповідні повноваження на укладання угоди, здійснення господарської діяльності та складання первинних документів, така поведінка свідчить про наявність у нього умислу на отримання податкової вигоди та тягне ризик притягнення до фінансової відповідальності [19].

Верховний Суд зазначив у постанові від 07.07.2022 у справі № 160/3364/19, що статус фіктивного, нелегального підприємства несумісний із легальною підприємницькою діяльністю, у зв'язку із чим господарські операції таких підприємств не можуть бути легалізовані навіть за формального підтвердження документами бухгалтерського обліку [20].

Наведені висновки свідчать, що здійснення господарської діяльності і досягнення її результатів пов'язане насамперед зі реалізацією партнерських відносин суб'єктів господарювання, які націлені на необхідність встановити межі або умови виникнення таких господарських відносин. Водночас суди акцентують увагу саме на обізнаності суб'єкта господарювання, який пропонує укласти договір, про окремі особливості господарської діяльності свого контрагента, а саме про порядок та умови її здійснення, наявність правосуб'єктності. На думку судів, саме це дозволить такому суб'єкту господарювання зробити висновок про можливість виконання контрагентом умов договору, що планується до укладання. Доходячи цих висновків, суди обґрунтовано вважають, що будь-які взаємовідносини, зокрема господарські, мають бути прозорими з самого початку, а для цього дві сторони угоди повинні підходити до її укладання з певним переліком документів та інформації про себе і свою діяльність, наявність можливостей для виконання такої угоди. Надалі, за логікою суду, якщо серед інформації, яка розкривається контрагентом, немає такої, що свідчить про, наприклад, зловживання ним своїм становищем, порушення правил конкуренції чи ведення господарської діяльності без дотримання встановлених законами вимог, — вважається, що суб'єкт господарювання, якому така інформація надана, має право обрати цього контрагента для укладання угоди, що планується. Водночас суб'єкт господарювання, який пропонує укласти договір, може стикатися з відомостями, що ставлять під сумнів ділову

репутацію або правоздатність контрагента (наприклад, ведення фіктивної діяльності за ознаками ст. 551 Господарського кодексу України (далі ГК України), фігурування у кримінальних провадженнях тощо) — у таких випадках суд виходить з того, що суб'єкт господарювання, який пропонує укласти договір, у разі обрання цього контрагента поставить себе у положення, пов'язане із господарськими, податковими, репутаційними ризиками через можливе невиконання або неналежне виконання цього договору у майбутньому. За такої умови особливість полягає в тому, що такі ризики, які здебільшого стосуються втрати матеріальних ресурсів та/чи «пошкодження» ділової репутації залежно від учасників цих взаємовідносин, можуть мати як регіональні, так і національні або навіть міждержавні масштаби.

Водночас попри достатньо глибоке дослідження суті такого явища, як проявлення належної обачності у виборі контрагентів, висновки судових органів поверхнево торкаються його господарсько-правових аспектів, які не дають точного розуміння суб'єктів цих відносин, їхнього змісту з огляду на достатність дій та документів, що необхідно дослідити, значення та сфер виникнення та/або застосування. Це зі свого боку не дає змоги повно і точно визначити поняття проявлення належної обачності у виборі контрагентів.

Тому, якщо брати до уваги викладене, для уточнення поняття проявлення належної обачності у виборі контрагентів необхідно звернутись до поняття господарських відносин, яке закріплене у ст. 1 ГК України, відповідно до якого, господарські відносини — це суспільні відносини, що виникають у процесі організації та здійснення господарської діяльності між суб'єктами господарювання, а також між цими суб'єктами та іншими учасниками відносин у сфері господарювання.

Аналіз цього визначення показує, що основними ознаками господарських відносин є обмежене коло суб'єктів — суб'єкти господарювання; сфера виникнення — організація та безпосереднє здійснення господарської діяльності, зокрема громадське виробництво.

Саме тоді у науковій літературі серед ознак господарських відносин, крім зазначених вище, виділяють такі ознаки: поєднання майнових та організаційних елементів; зміст — права і обов'язки їхніх учасників; об'єкт відносин;

значний ступінь регулювання як з боку держави, так і суб'єктів цих відносин; довготривалість, складність тощо [21, с. 14; 22, с. 105]. Слід зазначити, що вказані ознаки щодо господарських відносин з проявлення належної обачності у виборі контрагентів мають ряд особливостей, аналіз яких допоможе уточнити їх визначення.

Одна з ознак господарських відносин стосується безпосередньо суб'єктного складу. Застосовуючи це до проявлення належної обачності у виборі контрагентів, можна виходити з того, що відповідно до ст. 55 ГК України до суб'єктів господарювання відносяться: господарські організації — юридичні особи, створені відповідно до Цивільного кодексу України, державні, комунальні та інші підприємства, створені відповідно до цього Кодексу, а також інші юридичні особи, які здійснюють господарську діяльність і зареєстровані у встановленому законом порядку; громадяни України, іноземці та особи без громадянства, які здійснюють господарську діяльність та зареєстровані відповідно до закону як підприємці. За ст. 179 ГК України, майново-господарські зобов'язання, які виникають між суб'єктами господарювання або між суб'єктами господарювання і негосподарювальними суб'єктами — юридичними особами на підставі господарських договорів, є господарсько-договірними зобов'язаннями. Тобто, за змістом цієї статті, укладати господарські договори мають право суб'єкти господарювання, громадяни-підприємці і негосподарювальні суб'єкти — юридичні особи. Отже, суб'єктний склад відносин з проявлення належної обачності у час виборі контрагента, беручи до уваги те, що вони виникають до укладання господарських договорів, складають: суб'єкти господарювання — юридичні особи, фізичні особи-підприємці, і негосподарювальні суб'єкти — юридичні особи. Особливістю є те, що суб'єкти господарювання і негосподарювальні суб'єкти повинні мати намір укласти певний господарський договір і розуміти, з яким контрагентом вони хотіли б його укласти, тобто обов'язковими учасником цих взаємовідносин є як суб'єкти господарювання та/або негосподарювальні суб'єкти, які пропонують договір до укладання, так і суб'єкти господарювання та/або негосподарювальні суб'єкти, з якими мають намір укласти такий договір.

Інша ознака проявлення належної обачності у виборі контрагента — сфера її виникнення, що потребує певної конкретизації, оскільки вказану ознаку доцільно розглядати як сферу, де фактично таке проявлення належної обачності у виборі контрагента може чи повинно мати місце. Поняття «суспільне виробництво» окремі вчені розглядають як узагальнювальний термін, тотожний терміну «виробничі відносини», які передбачають створення матеріального продукту, чи то товар, чи то робота або послуга [23, с. 42]. Водночас відповідно до ст. 261 ГК України такі відносини виникають у сфері матеріального виробництва, де господарська діяльність проявляється у найповнішому вигляді. З огляду на положення згаданої вище статті ГК України господарські відносини можуть належати і до сфери нематеріального виробництва. На це вказує і Класифікація видів економічної діяльності, у якій передбачено як перелік виробничих видів господарської діяльності, так і перелік видів некомерційної діяльності, наприклад: у сфері спорту та організації відпочинку, творчості, мистецтва і розваг, концертної та театральної діяльності, які є складовою частиною секції *R* «Мистецтво, спорт, розваги та відпочинок»; у сфері діяльності громадських організацій і професійних спілок, що є складовою частиною секції *S* «Надання інших видів послуг», у сфері освіти, яка є складовою частиною секції *P* «Освіта» тощо. Унаслідок цього, у питанні проявлення належної обачності у виборі контрагента на перший план висувають саме невиробничі господарсько-правові відносини (оскільки не передбачено отримання матеріального результату), пов'язані з отриманням та дослідженням інформації про дотримання певним суб'єктом господарювання законодавчих норм під час здійснення ним видів господарської діяльності для ознайомлення з його правовим статусом та діловою репутацією, за результатами його перевірки суб'єктом господарювання, який пропонує укласти договір. Особливістю є те, що залежно від виду господарської діяльності, яку здійснює суб'єкт господарювання, що пропонує укласти договір та проводить перевірку свого контрагента, такі господарські відносини можуть мати місце як у сфері матеріального, так і в сфері нематеріального виробництва.

Під час розгляду вказаної ознаки справедливо зазначити й те, що з урахуванням норм ГК України проявлення належної обачності у виборі контрагента може розглядатись як вид самостійної господарської комерційної діяльності з надання послуг з метою отримання прибутку у разі, якщо така діяльність здійснюється певним суб'єктом господарювання на замовлення іншого суб'єкта господарювання, що має намір укласти господарський договір. Однак така діяльність аналогічно не буде стосуватись виробництва певних матеріальних благ, оскільки вона насамперед пов'язана зі збором та аналізом інформації і дослідженням документів про певного учасника господарських відносин. І сьогодні згадана практика стає все більше популярною як в Україні, так і в світі.

Ще однією ознакою проявлення належної обачності у виборі контрагентів є їхній зміст. Змістом господарських відносин за загальним правилом є права і обов'язки їх учасників. Справедливо стверджувати, що до змісту було віднесено й реальні дії зазначених осіб стосовно реалізації цих прав та обов'язків, спрямовані на безпосереднє здійснення господарської діяльності (виготовлення продукції, виконання робіт, надання послуг) та/або організацію управління такою діяльністю. Беручи до уваги те, що проявлення належної обачності у виборі контрагентів здійснюється суб'єктом господарювання, який планує укласти договір, шляхом перевірки контрагента та за загальним правилом не пов'язане зі створенням матеріального продукту та не має на меті отримання прибутку, зміст цього явища містить право такого суб'єкта запитувати й отримувати у контрагента документи, що стосуються та/або регулюють здійснення контрагентом господарської діяльності (наприклад, установчі та реєстраційні документи, ліцензії, дозволи, документи щодо дотримання ліцензійних умов, як-то наявність матеріально-технічних та трудових ресурсів, звіти про фінансовий стан тощо). Заразом реалізація цього права може бути здійснена через направлення контрагенту запитів та листів щодо надання таких документів і отримання від контрагента відповіді, документів, пояснення тощо.

Суб'єкт господарювання (контрагент), який має намір виконати такий господарський договір, має право бути обізнаним у проведенні щодо нього перевірки, надавати документи

і інформацію на власний розсуд, відмовитись від надання документів та від перевірки загалом. Реалізація цих прав може бути здійснена через подання запитів та відповіді на запити / листи, надання документів та інформації, оскарження дій іншого суб'єкта господарювання у межах здійсненої ним перевірки.

Загальним обов'язком і для суб'єкта господарювання, який планує укласти договір, і для суб'єкта господарювання, що має намір виконати такий господарський договір, є надання достовірної інформації з метою дотримання загального господарського порядку.

Так, змістом проявлення належної обачності у виборі контрагентів є права і обов'язки суб'єкта господарювання, який планує укласти договір, а також суб'єкта господарювання, з яким планують укладати договір. Дії зазначених осіб щодо реалізації цих прав та обов'язків у межах перевірки — це встановлення дотримання суб'єктом господарювання, який має намір виконати такий господарський договір (контрагентом), законодавчих вимог здійснення господарської діяльності та наявності правосуб'єктності щодо виконання умов господарського договору, який планують укладати.

Щодо об'єкта господарських відносин з проявлення належної обачності у виборі контрагентів, потрібно зазначити, що цю ознаку варто досліджувати крізь призму об'єктів господарських правовідносин. За загальним правилом, об'єктами господарських правовідносин є сукупність речей та інших цінностей (включно з нематеріальними активами), які мають вартісне визначення, виробляються чи використовуються у діяльності суб'єктів господарювання та відображаються в їхньому балансі або враховуються в інших передбачених законом формах обліку майна цих суб'єктів. Водночас, як було окреслено вище, проявлення належної обачності у виборі контрагентів передує укладанню господарських договорів та не має на меті отримання певного матеріального результату (продукту, роботи чи послуги). За вказаним визначенням, об'єктом господарських правовідносин може бути певна (зокрема нематеріальна) цінність. Для проявлення належної обачності у виборі контрагента такою цінністю є інформація (певне розуміння) про те, чи зможе контрагент виконувати умови договору, що планують укладати.

Значний ступінь регулювання з боку держави та суб'єктів цих відносин як ознака господарських відносин визначають урегульованість цих відносин за допомогою господарсько-правових норм, що є в актах господарського законодавства, а у певних випадках — ще й за допомогою господарських договорів, що забезпечують індивідуальне з урахуванням специфіки господарських зв'язків. Господарське законодавство, закріпивши випадки регулювання господарських відносин за допомогою господарських договорів, не окреслює це як загальноприйняту практику, залишаючи основним саме законодавче регулювання таких відносин. Водночас логічно, що за відсутності господарсько-правового регулювання проявлення належної обачності у виборі контрагента подекуди має місце на локальному рівні, а саме у господарських договорах, наприклад, за рахунок закріплення положень щодо здійснення діяльності на підставі ліцензій та/або дозволів, переліку матеріально-технічної бази для виробництва продукції (надання послуг, виконання робіт), погодження доступу співробітників суб'єкта господарювання до території виробництва продукції (надання послуг, виконання робіт), попередження про залучення сторонніх суб'єктів господарювання до виконання умов за договором (наприклад, погодження залучення субпідрядних організацій) тощо. Сьогодні вибіркоче (на власний розсуд суб'єктів господарювання) індивідуальне регулювання є особливістю такої ознаки, що беззаперечно потребує вдосконалення, а саме запровадження регулювання з боку держави для встановлення єдиного розуміння та єдиного порядку допустимих і, що найголовніше, достатніх дій для проявлення належної обачності у виборі контрагента з метою дотримання засад господарського правопорядку, принципів здійснення господарської діяльності.

Довготривалість як ознака проявлення належної обачності у виборі контрагентів помітна в тому, що відносини, предметом яких є перевірка можливості контрагента виконувати умови договору, який планують укласти, здійснюють систематично — мають місце протягом всього часу здійснення певним суб'єктом господарювання господарської діяльності. Це обумовлене тим, що господарську діяльність здійснюють на підставі договірних відносин (незалежно від форми

договору). І, як правило, перед укладанням будь-якого господарського договору суб'єкт господарювання обирає контрагента, з яким він планує такий договір укласти. Водночас заходи з проявлення належної обачності у виборі контрагентів застосовують таким суб'єктом господарювання саме перед укладанням договорів, і це є певним процесом, який опосередковує договірні відносини та має місце до їх виникнення.

Остання ознака — складність проявлення належної обачності у виборі контрагентів полягає в тому, що ці господарські відносини, як і інші, мають розгалужений характер. Так, вони можуть виникати у різних сферах: це виготовлення і реалізація продукції, виконання робіт та надання послуг, перевезення вантажів і фінансова діяльність тощо. Укладання договорів регіонального і міждержавного партнерства та розвитку, а також реалізація соціально-культурних і соціально-економічних проєктів аналогічно пов'язані з проявленням належної обачності у виборі контрагентів. Окрім цього, обов'язкова участь у цих відносинах суб'єкта господарювання, який планує укласти договір, та інші окреслені вище особливості щодо сфери їх виникнення та змісту цих відносин так само обумовлюють їхню складність.

Отже, на підставі викладеного вище, до основних ознак проявлення належної обачності у виборі контрагента можемо віднести: обмежене коло суб'єктів цих відносин; сфера виникнення та здійснення; урегульованість цих відносин за допомогою господарсько-правових норм; систематичність і довготривалість; особливий зміст та об'єкт.

Висновки. З урахуванням розглянутих ознак, проявлення належної обачності у виборі контрагентів — це нематеріальні господарські відносини у сфері матеріального та нематеріального виробництва, які спрямовані на досягнення певних соціально-економічних результатів та/або отримання прибутку шляхом систематичного здійснення суб'єктом господарювання та/або негосподарюючим суб'єктом, який пропонує укласти договір (або іншим суб'єктом господарювання за замовленням) щодо дій, пов'язаних з отриманням та перевіркою відомостей про правовий статус, ділову репутацію та дотримання іншим учасником господарських відносин (контрагентом) законодавчих ви-

мог здійснення господарської діяльності і наявність у нього правосуб'єктності щодо виконання умов господарського договору, який планується укласти.

Визначення поняття проявлення належної обачності у виборі контрагентів доцільно закріпити у ГК України. Це дасть змогу сформулювати єдине розуміння цього явища, сприятиме його ефективному здійсненню та розумінню його значення, належному виконанню господарських договорів, захисту прав суб'єктів господарювання тощо.

Внесення визначення поняття проявлення належної обачності у виборі контрагентів у ГК України сприяло б закріпленню цієї практики і створило правову основу для її використання. З огляду на окреслене вище, забезпечення безпеки та стабільності у господарських відносинах надто важливе для успішного досягнення результатів господарської діяльності. Наведені пропозиції доповнення ГК України покращать практику проявлення належної обачності у виборі контрагентів та сприятимуть розв'язанню потенційних проблем.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Попович Ю.С. Належна обачність до клієнтів як складова фінансового моніторингу. *Фінансово-кредитна система України в умовах інтеграційних та глобалізаційних процесів*: Матеріали VIII наук.-практ. конф. студентів та аспірантів (21–22 трав. 2009 р.). Черкаси: ЧІБС УБС НБУ. 2009. 97 с. URL: https://cibs.ubs.edu.ua/wp-content/uploads/2016/07/tezy_fk_21052009.pdf#page=97 (дата звернення: 26.05.2024).
2. Ткачук І.М. Чи є DUE DILIGENCE юридичним аудитом? *Економічні науки. Серія: Облік і фінанси*. 2012. Вип. 9 (3). С. 399–405. URL: [http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&S21P03=FILA=&S21STR=esnof_2012_9\(3\)_57](http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&S21P03=FILA=&S21STR=esnof_2012_9(3)_57) (дата звернення: 26.05.2024).
3. Касич А.О. Дью Дилідженс як ключовий інструмент аналізу доцільності інвестування. *Облік і фінанси*. 2015. № 4 (70). С. 92–97. URL: <https://ir.kneu.edu.ua/bitstream/handle/2010/17443/92-97.pdf?sequence=1&isAllowed=y> (дата звернення: 26.05.2024).
4. Мороз В. Процесуальні особливості розгляду податкових спорів із застосуванням принципу належної обачності. *Юридичний вісник*. 2020. № 6. С. 344–350. URL: <http://yuv.onua.edu.ua/index.php/yuv/article/view/2065/2245> (дата звернення: 26.05.2024).
5. Козлова В. Податковий комплаєнс як інструмент системи безпеки підприємства. *Актуальні аспекти розвитку суб'єктів підприємництва в умовах глобальної економіки*. Дніпро: Біла К.О. 2021. С. 359–367. URL: http://www.confcontact.com/2021-kolektyvna-monographiya/kolektyvna_monographiya_2021__maket.pdf#page=359 (дата звернення: 26.05.2024).
6. Бірюк О.Г. Щодо належної обачності в податковому менеджменті підприємств агробізнесу. 2021. URL: http://projects.dune-hd.com/bitstream/handle/2010/37130/spvuis_54_1221.pdf?sequence=1&isAllowed=y (дата звернення: 26.05.2024).
7. Макух О.В. Нові підходи до визначення порушення податкового законодавства. *Право та інновації*. 2021. № 2 (34). С. 75–81. URL: <https://openarchive.nure.ua/bitstream/document/19235/1/doc9.pdf> (дата звернення: 26.05.2024).
8. Мардар О.В., Шамарін Ю.В. Особливості побудови інформаційного забезпечення системи економічної безпеки підприємства. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/Modre_2012_1_10.pdf (дата звернення: 26.05.2024).
9. Санченко А.Є. Належна обачність суб'єктів господарювання та екологізація їх діяльності: ефект перетину цілей сталого розвитку та керівних принципів з питань бізнесу і прав людини. *Об'єкти екологічного і суміжних галузей права: теоретичні та практичні аспекти в умовах сталого розвитку*: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (29 лист. 2019 р., м. Київ). Київ: НАН України. Ін-т економіко-правових досліджень, 2019. С. 103–109. URL: <https://hozpravoreposit.kyiv.ua/bitstream/handle/765432198/80/Zbirka-29-11-2019.pdf?sequence=1&isAllowed=y#page=103> (дата звернення: 26.05.2024).
10. Уварова О. Бізнес і права людини в умовах конфлікту: міждисциплінарні пошуки нової концепції. *Філософія права і загальна теорія права*. 2019. С. 112–129. URL: <http://phtl.nlu.edu.ua/article/view/186454/192874> (дата звернення: 26.05.2024).
11. Тімуш І.С. Інтегральний погляд на право. Київ: Атіка. 2009. 284 с.
12. Котенко О.А. Правове регулювання в контексті дії права та його основоположних принципів. *Альманах права*. 2012. С. 199–202. URL: <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/63846/41-Kotenko.pdf?sequence=1> (дата звернення: 26.05.2024).
13. Оніщенко Н.М. Правове регулювання та правовий вплив: поняття, взаємообумовленість та відмінність. *Держава і право*. 2004. Вип. 25. С. 3–8.

14. Постанова Касаційного адміністративного суду Верховного Суду від 04 грудня 2019 року у справі № 26/15729/17. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/86162019> (дата звернення: 26.05.2024).
15. Ухвала Вищого адміністративного суду України від 10 листопада 2015 року у справі № К/800/66940/14. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/53653746> (дата звернення: 26.05.2024).
16. Постанова Верховного Суду України від 15 червня 2010 року № 10/91. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/view/VS100207> (дата звернення: 26.05.2024).
17. Рішення Європейського суду з прав людини у справі «Булвес» АД проти Болгарії (заява № 3991/03). Страсбург. 22.01.2009. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/SOO00553> (дата звернення: 26.05.2024).
18. Постанова Верховного Суду від 25 вересня 2019 року у справі № 823/530/15. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/84494301> (дата звернення: 26.05.2024).
19. Постанова Верховного Суду від 20 травня 2021 року у справі № 826/16627/18. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/97054905> (дата звернення: 26.05.2024).
20. Постанова Великої палати Верховного Суду від 07 липня 2022 року у справі № 160/3364/19. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/105852864> (дата звернення: 26.05.2024).
21. Щербина В.С. Галузева належність корпоративних відносин і проблеми їх законодавчого регулювання. URL: <https://hozpravoreposit.kyiv.ua/bitstream/handle/765432198/246/Щербина%20В.%20Галузева%20належність%20корпоративних%20відносин.pdf?sequence=1&isAllowed=y> (дата звернення: 26.05.2024).
22. Юдін В. Регулювання господарських відносин в умовах цифровізації економіки. URL: <http://pgr-journal.kiev.ua/archive/2021/4/17.pdf> (дата звернення: 26.05.2024).
23. Грищенко В.В. Місце та роль соціального управління в системі суспільного виробництва. 2005. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/Mre_2012_2_24.pdf (дата звернення: 26.05.2024).

Надійшла 27.05.2024

REFERENCES

1. Yu.S. Popovych Nalezna обачnist do kliientiv yak skladova finansovoho monitorynhu. *Finansovo-kredytna sistema Ukrainy v umovakh intehratsiinykh ta hlobalizatsii nykh protsesiv*: Materialy VIII nauk.-prakt. konf. studentiv ta aspirantiv (21-22 trav. 2009 r.) Cherkasy: ChIBS UBS NBU. 2009. 97 p. URL: https://cibs.ubs.edu.ua/wp-content/uploads/2016/07/tezy_fk_21052009.pdf#page=97 [in Ukrainian].
2. Tkachuk I.M. Chy ye DUE DILIGENCE yurydychnym audytom? *Ekonomichni nauky. Ceriia: Oblik i finansy*. 2012. Vyp. 9 (3). P. 399-405. URL: [http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&S21P03=FILA=&S21STR=ecnof_2012_9\(3\)_57](http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&S21P03=FILA=&S21STR=ecnof_2012_9(3)_57) [in Ukrainian].
3. Kasych A.O. Diu Dylidzhens yak kliuchovyi instrument analizu dotsilnosti investuvannia. *Oblik i finansy*. 2015. No. 4 (70). P. 92-97. URL: <https://ir.kneu.edu.ua/bitstream/handle/2010/17443/92-97.pdf?sequence=1&isAllowed=y> [in Ukrainian].
4. Moroz V. Protseualni osoblyvosti rozghliadu podatkovykh sporiv iz zastosuvanniam pryntsyphu nalezhnoi обачnosti. *Yurydychnyi visnyk*. 2020. No. 6. P. 344-350. URL: <http://yuv.onua.edu.ua/index.php/yuv/article/view/2065/2245> [in Ukrainian].
5. Kozlova V. Podatkovi komplaiens yak instrument systemy bezpeky pidpriemstva. *Aktualni aspekty rozvytku subiektiv pidpriemnytstva v umovakh hlobalnoi ekonomiky*. Dnipro: Bila K.O. 2021. P. 359-367. URL: http://www.confcontact.com/2021-kolektyvna-monographiya/kolektyvna_monographiya_2021__maket.pdf#page=359 [in Ukrainian].
6. Biriuk O.H. Shchodo nalezhnoi обачnosti v podatkovomu menezhmenti pidpriemstv ahrobiznesu. URL: http://projects.dune-hd.com/bitstream/handle/2010/37130/spvuis_54_1221.pdf?sequence=1&isAllowed=y [in Ukrainian].
7. Makukh O.V. Novi pidkhody do vyznachennia porushennia podatkovoho zakonodavstva. *Pravo ta innovatsii*. 2021. № 2 (34). P. 75-81. URL: <https://openarchive.nure.ua/bitstream/document/19235/1/doc9.pdf> [in Ukrainian].
8. Mardar O.V., Shamarin Yu.V. Osoblyvosti pobudovy informatsiinoho zabezpechennia systemy ekonomichnoi bezpeky pidpriemstva. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/Modre_2012_1_10.pdf [in Ukrainian].
9. Sanchenko A.Ie. Nalezna обачnist subiektiv hospodariuvannia ta ekolohizatsiia yikh diialnosti: efekt peretynu tsilei staloho rozvytku ta kerivnykh pryntsyypiv z pytan biznesu i prav liudyny. *Obiekty ekolohichnoho i sumizhnykh haluzei prava: teoretychni ta praktychni aspekty v umovakh staloho rozvytku*: materialy Vseukr. nauk.-prakt. konf. (29 lystop. 2019 r., m. Kyiv). Kyiv: NAN Ukrainy. In-t ekonomiko-pravovykh doslidzhen, 2019. S. 103-109. URL: <https://hozpravoreposit.kyiv.ua/bitstream/handle/765432198/80/Zbirka-29-11-2019.pdf?sequence=1&isAllowed=y#page=103> [in Ukrainian].
10. Uvarova O. Biznes i prava liudyny v umovakh konfliktu: mizhdystyplinarni poshuky novoi kontseptsii. *Filosofii prava i zahalna teoriia prava*. 2019. S. 112-129. URL: <http://phtl.nlu.edu.ua/article/view/186454/192874> [in Ukrainian].
11. Timush I.S. Intehralnyi pohliad na pravo. Kyiv: Atika. 2009. 284 s. [in Ukrainian].

12. Kotenko O.A. Pravove rehuliuвання v konteksti dii prava ta yoho osnovopolozhnykh pryntsyviv. *Almanakh prava*. 2012. P. 199-202. URL: <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/63846/41-Kotenko.pdf?sequence=1> [in Ukrainian].
13. Onishchenko N.M. Pravove rehuliuвання ta pravovy vplyv: poniattia, vzaiemoobumovlenist ta vidminnist. *Derzhava i pravo*. 2004. Vyp. 25. P. 3-8 [in Ukrainian].
14. Postanova Kasatsiinoho administratyvnoho sudu Verkhovnoho Sudu vid 4 hrudnia 2019 roku u spravi № 826/15729/17. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/86162019> [in Ukrainian].
15. Ukhvala Vyschchoho administratyvnoho sudu Ukrainy vid 10 lystopada 2015 roku u spravi № K/800/66940/14. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/53653746> [in Ukrainian].
16. Postanova Verkhovnoho Sudu Ukrainy vid 15 chervnia 2010 roku № 10/91. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/view/VS100207> [in Ukrainian].
17. Rishennia Yevropeiskoho sudu z prav liudyny u spravi “Bulves” AD proty Bolharii (zaiava № 3991/03). Strasburh. 22.01.2009. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/SOO00553> [in Ukrainian].
18. Postanova Verkhovnoho Sudu vid 25 veresnia 2019 roku u spravi № 823/530/15. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/84494301> [in Ukrainian].
19. Postanova Verkhovnoho Sudu vid 20 travnia 2021 roku u spravi № 826/16627/18. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/97054905> [in Ukrainian].
20. Postanova Velykoi palaty Verkhovnoho Sudu vid 07 lypnia 2022 roku u spravi № 160/3364/19. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/105852864> [in Ukrainian].
21. Shcherbyna V.S. Haluzeva nalezhnist korporatyvnykh vidnosyn i problemy yikh zakonodavchoho rehuliuвання. URL: <https://hozpravoreposit.kyiv.ua/bitstream/handle/765432198/246/Щербина%20В.%20Галузева%20належність%20корпоративних%20відносин.pdf?sequence=1&isAllowed=y> [in Ukrainian].
22. Yudin V. Rehuliuвання hospodarskykh vidnosyn v umovakh tsyfrovizatsii ekonomiky. URL: <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2021/4/17.pdf> [in Ukrainian].
23. Hrytsenko V.V. Mistse ta rol sotsialnoho upravlinnia v systemi suspilnoho vyrobnytstva. 2005. URL http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/Mre_2012_2_24.pdf [in Ukrainian].

Received 27.05.2024

Anastasiia MALINOVSKA

State Organization “V. Mamutov Institute
of Economic and Legal Research of NAS of Ukraine”
orcid.org/0000-0001-9981-5856

TO THE DEFINITION OF THE CONCEPT OF DUE DILIGENCE IN CHOOSING COUNTERPARTIES EXERCISE

The paper explores the concept of due diligence in choosing counterparties, which is a crucial aspect of managing business risks and ensuring legal security. The author analyzes the main characteristics of due diligence in selecting a counterparty. Based on the analysis of legislation and scientific literature, the author specifies the list and content of such characteristics, including limited scope of subjects in these relations, sphere of emergence and implementation, regulation of these relations through economic and legal norms, systematic and long-term nature, special content and object. Additionally, the author emphasizes the importance of considering the previous business reputation of potential counterparties and evaluating their financial stability as factors in demonstrating due diligence. The article also discusses the significance of conducting a detailed analysis of the market and competitive environment to reduce risks when choosing counterparts. Concrete examples and practical recommendations proposed by the author contribute to raising the level of awareness of the enterprise regarding due diligence and the proper selection of counterparties. Taking into account the discussed characteristics, the author clarifies the definition of the concept of due diligence in selecting a counterparty. The proposal is made to enshrine the concept of due diligence in choosing counterparties in the Commercial Code of Ukraine.

Keywords: due diligence, selection of counterparties, economic activity, features, legislation.